

Zieliński, Kazimierz

"Centralny katalog czasopism wojskowych", t. 1, Warszawa 1967 : [recenzja]

Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego 8/2, 280-282

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

o sile jego talentu. Nieszczęściem Rocheforta było to, że nadmiernie powtarzano żarty z „Lanterne”, które zużyły się przez to powtarzanie.

Seria Kiosque zajęła się także badaniami bliższymi historii współczesnej, publikując pracę Raymonda Barillona o „Paris Soir” oraz *Lénine, Trotski et Staline (1921—1927)* Pierre'a i Irène Sorlin, *Les Catholiques, le communisme et les crises (1929—1939)* René Rémonda, *Presse clandestine 1940—1944* Claude Bellangera itd. Nie należy też zapominać o pracy poświęconej przez Evelyne Sullerot fenomenowi, często kłopotliwemu, jakim jest prasa kobieca.

Ten krótki przegląd daje bardzo niepełne pojęcie o bogactwie badań nad prasą prowadzonych we Francji — trzeba również dodać, że wspominałem tylko o pracach poświęconych XIX i XX wiekowi.

Przeł. z jęz. franc. *Barbara Janicka*

II

Centralny katalog czasopism wojskowych, t. 1: *Centralny katalog polskich czasopism wojskowych*, oprac.: Regina Hancock i Zenon Rutkowski, Warszawa 1967, Centralna Biblioteka Wojskowa, 8°, ss. 439, nlb. 1 bibliogr.

Niemal po dwustu latach istnienia polskie czasopiśmiennictwo wojskowe doczekało się podsumowania swojego dorobku. Odzwierciedla go wydany z okazji 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych *Centralny katalog czasopism wojskowych* (część polska)¹. Publikacja ta ma szczególne znaczenie dla osób interesujących się czasopiśmiennictwem polskim, a w szczególności problematyką obronną kraju i życiem wojska. *Katalog* stanowi nieodzowną pomoc dla bibliotekarzy zajmujących się gromadzeniem i opracowaniem czasopism, informacją oraz wypożyczaniem międzybibliotecznym. Obejmuje on 1187 tytułów czasopism zgrupowanych w układzie alfabetycznym, rejestrując zasoby polskich czasopism wojskowych zgromadzonych w 131 bibliotekach naukowych w kraju do 1965 r. włącznie.

Układ *Katalogu* pozwala poszukującemu szybko odnaleźć potrzebne czasopismo. Oprócz opisu katalogowego czasopism i elementów opisu bibliograficznego są tu wyszczególnione roczniki, tomy i numery przechowywane w zbiorach poszczególnych bibliotek z podaniem sygnatur. Korzystanie z katalogu ułatwiają indeksy: chronologiczny, przedmiotowy, instytucji sprawczych, nazwisk i miejscowości, oraz wykazy: uwzględnionych bibliotek, zastosowanych skrótów i pomocniczej literatury.

¹ W druku znajduje się t. 2 *Katalogu*, który będzie zawierać dane o zasobach obcych czasopism wojskowych w bibliotekach polskich.

Katalog obejmuje wszystkie rodzaje czasopiśmiennictwa wojskowego. Oprócz gazet codziennych i periodyków są tu liczne almanachy, biuletyny, kalendarze, rozkazy, sprawozdania itp. Do najstarszych należą czasopisma wydane jeszcze w okresie Księstwa Warszawskiego (np. „Kalendarzyk Wojenno-Ekonomiczny”) i Królestwa Kongresowego („Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego”). Z okresu powstania listopadowego na uwagę zasługują takie druki, jak: „Podchorąży” i „Dziennik Gwardii Honorowej”.

Niewielka ilość czasopism zachowała się z czasów powstania styczniowego 1863 r., jak np. „Wiadomości z placu boju”, „Partyzant”, „Powstaniec”, „Naprzód”². Znacznie dłuższa jest lista czasopism z okresu I wojny światowej, licząca około 130 tytułów. Posiadały je prawie wszystkie polskie formacje wojskowe w kraju i za granicą³. Spośród wielu wymieńmy chociaż niektóre: „Głos Robotnika i Żołnierza”, „Wiadomości Wojskowe”, „Kalendarz Rycerstwa Polskiego”, „Obijak”, „Mina”, „Szrapnel”, „Powiśnik”, „Aspiryna”.

Szczególnie bogato przedstawia się rejestr czasopism z lat 1918—1939. Wydawały je instytucje i jednostki wojskowe oraz organizacje społeczne i paramilitarne. Na podkreślenie zasługują tu nielegalnie ukazujące się czasopisma komunistów polskich dla żołnierzy („Żołnierz Robotnik”, „Na barykadzie”, „Nowiny Żołnierskie”, „Koszary”, „Głos Żołnierza”).

Czytelnicy interesujący się II wojną światową znajdą w *Katalogu* czasopisma obozowe i jenieckie (np. „Jeniec Obozowy”, „W powiśnikach”, „Jeniec”, „Wiarus w Dachau”), Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie („Goniec Karpacki”, „Dziennik Obozowy APW”, „Taran”, „Myśl Lotnicza”, „Dziennik Żołnierza 1 Dywizji Pancerniej” i inne). Szczególnie bogato prezentuje się prasa frontowa Ludowego Wojska Polskiego, a wśród niej trzy pozycje: „Żołnierz Wolności” — gazeta 1 Polskiej Dywizji im. T. Kościuszki; „Zwyciężymy” — gazeta 1 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR, i „Pancerni” — gazeta Korpusu Pancernego Wojska Polskiego. Ogółem *Katalog* zawiera ponad 240 tytułów czasopism Ludowego Wojska Polskiego, wychodzących w latach 1943—1965.

Korzystający z *Katalogu* znajdą w nim nie tylko czasopismo o znanym sobie tytule, ale i o określonej tematyce wojskowej. Nie ma bowiem takiej

² *Katalog* został złożony do druku równocześnie z ukazaniem się t. 1 *Prasy tajnej z lat 1861—1864*, Wrocław 1966. Jednakże spis pomocniczej literatury nie uwzględniła cytowanych wyżej we wstępie przez S. Kieniewicza takich pozycji dotyczących prasy powstania styczniowego, jak: S. Zieliński, *Próba bibliografii prasy tajnej 1861—1864*, „Książka”, 1914, nr 4—5, prac J. Sokulskiego, A. Kraushara, rękopisu S. Pisarskiego, J. Kulczyckiej-Saloni, S. Lato.

³ Z literatury przedmiotu *Katalog* pomija przyczynek W. Mondalskiego, oraz artykuły A. Ślisza.

dziedziny życia wojskowego, której by nie odzwierciedlał omawiany *Katalog*. Są tu liczne pozycje o tematyce wybitnie fachowej, dotyczące poszczególnych rodzajów wojsk i służb. Niektóre czasopisma poświęcone są wyłącznie historii wojskowej (np. „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, „Studia i Materiały do Historii Sztuki Wojennej”, „Wojskowy Przegląd Historyczny”), pracy partyjno-politycznej i kulturalno-oświatowej w wojsku („Komunikat Oświatowy”, „Wojsko Ludowe”, „Praca Polityczno-Wychowawcza w Wojsku”, „Kultura i Oświata w Wojsku”). Sporo też czasopism dotyczy problematyki społeczno-obronnej, jenieckiej, inwalidzkiej, powstańczej i kombatanckiej. Nie brakuje też pozycji o treści patriotyczno-obronnej, przeznaczonych dla organizacji społecznych, dzieci i młodzieży, a także dla kobiet.

Znajdą tu również coś dla siebie zbieracze. Na przykład dla miłośników militariów ciekawe pozycje stanowią takie wydawnictwa, jak np. „Arsenał”, „Broń i Barwa”, „Muzealnictwo Wojskowe”. Ludzie zajmujący się rozrywką i humorem wojskowym chętnie zajrzą do „Brukwi”, „Figielków Wojennych”, „Świrku” czy „Wesołego Wojaka”. Są tu wreszcie uwzględnione czasopisma o takich tematach, jak: sport i turystyka w wojsku, literatura piękna, teatr, prawo, pedagogika, geografia, ekonomika wojenna itd.

Stwierdzić wreszcie wypada, że opracowujący *Katalog* podjęli się w stosunkowo krótkim czasie benedyktyńskiej pracy. Dość duża ilość zebranego materiału wymagała starannej selekcji i możliwie pełnego opisu bibliograficznego. Z uwagi na krótki czas nie wszędzie się to opracowującym *Katalog* udało. W wielu wypadkach opisy są lakoniczne i niepełne. Wątpliwości budzi metoda opracowania adnotacji, przy których w zasadzie nie odróżnia się elementów bibliograficznych znanych z autopsji od podanych na podstawie źródeł pomocniczych. Warto też zaznaczyć, że *Katalogowi* można było nadać estetyczną szatę graficzną, zamieszczając w nim szereg reprodukcji stron tytułowych czasopism. Konieczna byłaby trwała oprawa.

Jak wiadomo ostatnia wojna dokonała dużych spustoszeń w zbiorach czasopism. Okupant hitlerowski ze szczególną zaciekłością niszczył czasopisma wojskowe. Nieprzypadkowo więc obecne zasoby w naszych bibliotekach są rozproszone i w wielu wypadkach niekompletne. Dlatego *Katalog* spełnia rolę informatora, jakie czasopisma przetrwały i gdzie można do nich dotrzeć.

W sumie jednak jest to wydawnictwo bardzo pożyteczne i potrzebne. Sądzić należy, że spełni ono należycie rolę nakreśloną przez wydawcę.

Kazimierz Zieliński